

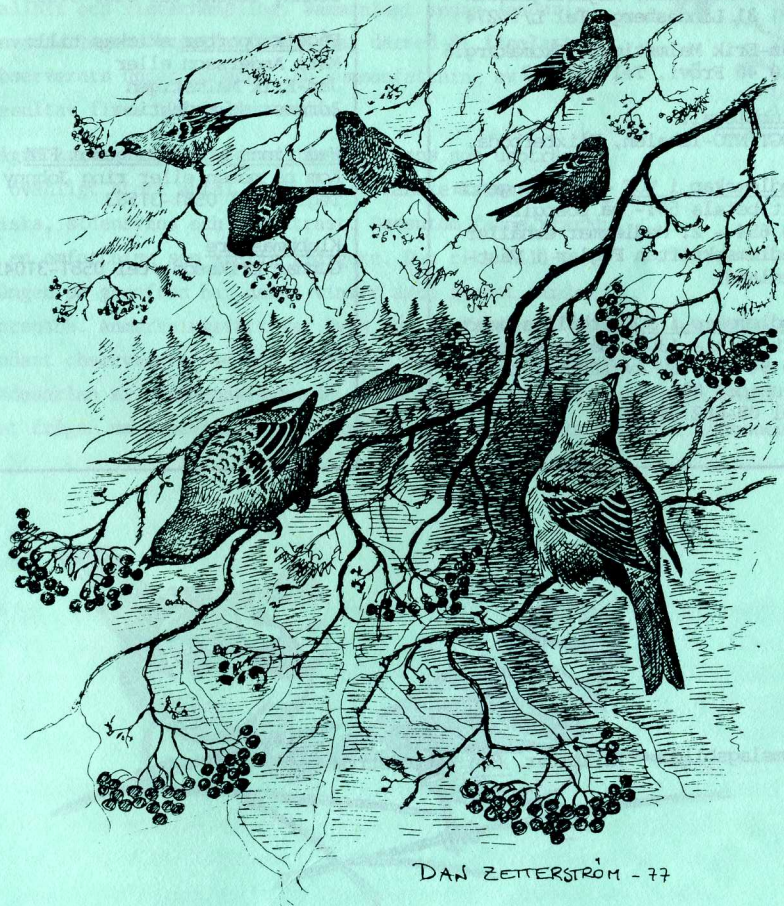
Frövi Fågelklubb

PANDION

1990:1 ÅRG 6

TIDSKRIFT FÖR FÅGELINTRESSERADE

DAN ZETTERSTRÖM - 77

P A N D I O N

UTKOMMER ÅRLIGEN MED 3 NUMMER (APRIL, AUGUSTI, DECEMBER). VERKSAMHETSOMRÅDE
ÄR LINDESBERGS KOMMUN.

Medlemsblad för Frövi Fågelklubb.

Styrelseordförande: Johnny Tegin, Pl 16B, 710 40 Frövi. Tel 0581-31563

Kassör: Bo Dahlström, Ullersäter, 710 40 Frövi. Tel 0581-32213

Medlemskap i FFK erhålles genom att betala 30:- på postgiro 484 16 16 - 1. Ungdomar 4-16 år betalar 15:-. Familjemedlem 5:-

Redaktion:

Mats Andersson, Hagabergsliden 4
711 31 Lindesberg. Tel L/16274

Jan-Erik Malmstigen, Skomakarg.6
710 40 Frövi. Tel L/30252

Klubblokal:

IOGT/NTO-lokalen, Blixterboda.

Medlemskap i VOF erhålles genom att betala 50:- på postgiro 10 654 - 2. Medlemmar erhåller medlemskriften Fåglar i Västmanland.

Medlemskap i SOF erhålles genom att betala 130:- på postgiro 19 94 99 - 5. Avgift tom 20 år (junior) 80:-. Tel 08-662 64 34.

Adressändring anmäler du till: Jan-Erik Malmstigen eller Lennart Sandberg, Tallbacksg.3 710 40 Frövi. Tel L/31573

Undrar du kring exkursioner? Johnny Tegin. tel 0581-31563

Fågelrapporter skickas till: Mats Andersson eller Jan-Erik Malmstigen
Adress: se redaktion

Vad finns att köpa genom FFK
Kom på möten eller ring Johnny Tegin, tel 0581-31563

Klubbmästare
Gunnar Eriksson, tel 0581-31045

Omslagsbild: Tallbitar, Dan Zetterström

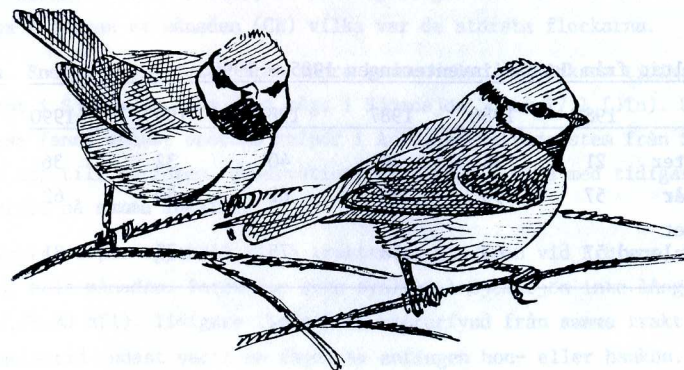
JANUARIINVENTERINGEN 1990

MATS ANDERSSON

I denna Januariinventerings sjätte årgång deltog 36 personer. Antalet deltagare ligger därmed i nivå med tidigare års. Under månaden observerades 62 fågelarter, vilket är lika med 1988 års inventering och högsta antalet arter under de sex åren som inventeringen pågått.

Inte mindre än sex nya arter noterades detta år och dessa var vitkindad gås, kungsfiskare, sädesärla, rödhake, tallbit och vinterhämppling. Sammanlagt sedan Januariinventeringens startår (1985) har därmed 81 fågelarter observerats under månaden. En sammanfattning av årens resultat finns i tabellen nedan.

Några karaktärsarter denna januari fanns som uppträdde i ovanligt stort antal. Det gäller kanske främst grön-siska, sidensvans och björktrast. Dessutom fanns starar i en omfattning som aldrig tidigare. Den rika tillgången på granfrön har denna vinter även gynnat mindre korsnabb. Anmärkningsvärt var även de två fynden av rödhake, som tidigare endast observerats vid ett tillfälle vintertid i kommunen. Även fyndet av sädesärlan är uppseendeväckande, eftersom fågeln sågs redan i december är det frågan om övervintring, vilket är lika med första fyndet i kommunen.

Storskrake. Observerad i trakten av Sjömosjön hela månaden, som mest sågs 16 ex 28.1 (JM), dessutom sågs en hane i Vibyviken, Väringen 22.1 (JM). Övervintringsförsök görs så gott som årligen med enstaka fåglar, denna vinter tycks dock något fler än normalt setts.

Kungsörn. 1 ex Storbron, Frötuna 4.1 (JM,JP,PJ,SW), 2 ex Bläsåsen, Väringen 11.1 (BN), 1 ex Skrymtarboda 20.1 (OHe), 1 subad + 1 juv Nederby 20.1 (MK,PJ), dessutom utanför Januariinventeringen rapporterad från Hammarbacken med 1 ex i slutet av månaden (L Nyqvist gm MA). Observationerna ligger inom tidigare kända vinterrevir.

Gråtrut. 1 ex soptippen Sågmossen 13.1 (JM), 1 juv Vibyviken 20.1 (JM) är enda observationerna och i nivå med fjolårets.

Hökuggla. 1 ex Frövifors observerad från och till hela månaden (JM,EJ,AS,BN mfl), 1 ex Skrymtarboda 13.1 och 24-25.1 (OHe). Båda fåglarna är övervintrande och har varit stationära på lokalerna hela vintern.

Kattuggla. 2 rop Hammarskogen, Vanneboda 5.1 (JM), 1 ex Åtorp 6.1 (ER), 1 ex Skrymtarboda 13.1 (OHe), 1 ex stationär hela månaden Lia (JTn) och Nybble (CE), 1 ex Albäcksån, Råsvalen 20.1 (JK).

Hornuggla. 1 ex Sörängarna 22.1 (JK). Andra fyndet i samband med Januariinventeringen.

Kungsfiskare. 1 ex hörd och observerad i Arbogaån i närheten av Frötuna och Oppboga 3.1, 7.1 och 14.1 (JM,MK,PJ,MJ). Tidigare finns vinterobservationer vid tre tillfällen; Oppboga 1952, Lindesberg 1976 och Storå 1980.

Mindre hackspett. 1 hane Strömstorp 1.1 (JM), 1 ex Hjältmyra 6.1 (SOE), 1 ex Filmansboda 7.1 (JM,ER).

Sädesärsla. 1 ex Lindeskolan 19.1 (KJ), 1 ex Biblioteket Lindesberg 28.1 (MA). Fågeln som bedöms vara samma individ sågs även i december 1989 och är därmed kommunens första övervintrande sädesärsla. Normalt flyttar sädesärlorna i september till Mellersta Östern och nordöstra Afrika. Försök till övervintring sker dock nästan årligen i främst södra Sverige.

Stationära hökugglor fanns på två lokaler.

Sidensvans. Sidensvansen uppträdde i större omfattning än tidigare år och flera större flockar sågs (se fig intill). De största flockarna var ca 300 ex Frövi (GE), 200 ex i Lindesberg 6.1 och 28.1 (TK,MA).

Strömstare. Totalt sågs 20 ex på 13 lokaler. Flest sågs vid Nyhammar i Sverkestaån 16.1 då 5 ex fanns (TK).

Gärdsmyg. 1 ex Oppboga 2.1 är enda fyndet (UJ,PJ,MJ).

Rödhake. 1 ex Storå under månaden (OA), 1 ex Strandvägen, Lindesberg 15.1 (MRE). Två fynd är mycket anmärkningsvärt och måste bero på den milda vintern. Tidigare finns endast ett fynd; 1 ex Frövi 6.1 1977.

Koltrast. Rapporterad i särklassigt större omfattning än något tidigare år (se fig intill). Dessutom observerad i större delen av kommunen. Omkring 30-talet ex har setts.

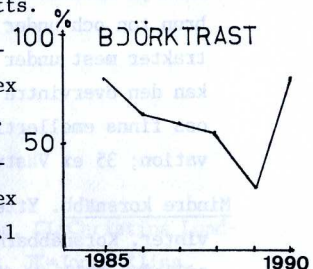
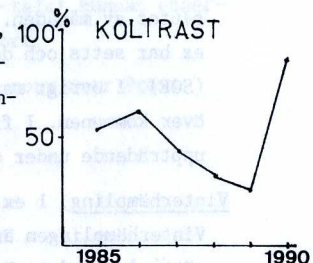
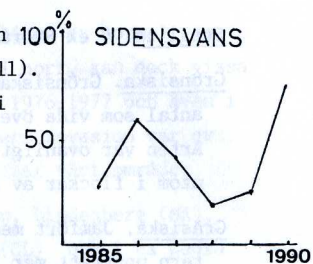
Björktrast. Även björktrasten har rapporterats i stor omfattning under månaden. Stora flockar på upp till 100 ex sågs i början av januari, därefter dock i mindre antal.

Varfågel. 1 ex Västvalla 6.1 (JM), 1 ex Näset, St Lindesjön 6.1 (PMR), 1 ex Albäcksån, Råsvalen 20.1 (JK), 1 ex Sjömosjön 20 - 28.1 (TH,SOE mfl), 1 ex Rynningefors 24.1 (JTn), 1 ex Kolneholm 30.1 (UJ).

Stare. Mycket anmärkningsvärt denna januari var att så många observationer av starar gjordes. Flockar sågs hela månaden och redan 1.1 sågs 20 ex i Frövi (OH), i Fellingsbro sågs stora flockar hela månaden och som mest 42 ex 29.1 (JTn). Dessutom finns rapporter om 25 ex Skulsta 20.1 (PJ), 24 ex Oppboga 9.1 (JTn), 1 ex soptippen Sågmossen och 1 ex Lindesberg 13.1 (JM,ER) och flera observationer i Storå under månaden (OA).

Bofink. 1 ex Östermalmsvägen, Lindesberg 1.1 (TK), 1 par Frövi 10.1 (BN), 1 ex Fellingsbro 21 - 31.1 (MK,PJ,MJ) dessutom 1 ex under månaden rapporterad från Storå (OA) och Fågelstigen, Lindesberg (CL). Trots mild januari och tidigare under vintern, få fynd.

Bergfink. 1 ex Frövi 3.1 (JM), 2 ex 21.1 (PL), 2 ex dagligen Fågelstigen, Lindesberg (CL) och 1 ex Strandvägen, Lindesberg (MRE), 1 ex Fellingsbro 14.1 3 ex 27.1 (PJ,MJ mfl). Antalet fynd ligger i stort i nivå med tidigare års.

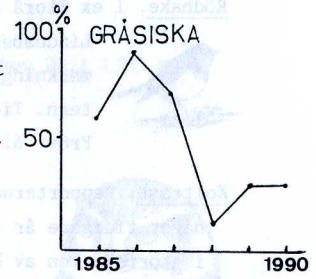
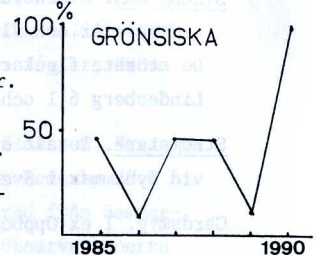
Steglits. 4 ex Storå (OA), 5 ex Medinge 3.1 (JM).

Grönsiska. Grönsiskan har denna januari uppträtt i ett antal som vida överstiger tidigare Januariinventeringar. Arten var ovanligt talrik hela månaden och fanns dessutom i flockar av sällan skådat slag (se figur intill).

Gråsiska. Jämfört med grönsiskan har gråsiskan under vintern uppträtt mer "normalt" med flest observationer i slutet av månaden. Några större flockar om 30-talet ex har setts och den största var 100 ex vid Sjömo 27.1 (SOE). I övrigt rapporterad med enstaka ex jämnt spritt över kommunen. I figuren intill redovisas gråsiskans uppträdande under de olika år som inventeringen pågått.

Vinterhämpling. 1 ex Essingeholm, Fellingsbro 27.1 (UJ). Vinterhämplingen är ganska lik gråsiskan men saknar rött på huvudet. Dräkten är mest tecknad i en ljus brun ton och under vintern är näbben gul. Berör våra trakter mest under flyttningen söderut på hösten, dock kan den övervintra fåtaligt upp i Mellansverige. Hos oss finns emellertid endast en tidigare vinterobservation; 35 ex Västvalla 5.12 1987.

Mindre korsnäbb. Ytterligare en art som uppträtt i mycket stort antal denna vinter. Korsnäbbarnas närvaro i skogarna är helt beroende av om det finns tillgång till granfrön. Ingen som vistats i skogarna denna vinter har kunnat undgå att observera att grantopparna varit tyngda av kottar.

Figurerna ovan visar i procent hur många av rapportörerna som observerat arten.

Tallbit. 1 ex Hagabergsliden, Lindsberg 13.1 (MA). Tallbiten är normalt en stannfågel som rör sig lokalt inom utbredningsområdet i norr, kan dock vissa år uppträda invasionsartat i södra Sverige. Senast var 1976-1977 och även i våra trakter sågs då mängder med tallbitar. Denna vinters invasion var av betydligt blygsammare omfattning, åtminstone vad beträffar vårt område.

Stenknäck. 2-3 ex regelbundet hela månaden Hagabergsliden, Lindsberg (MA), 2 ex dagligen, som mest 4 ex, Fågelstigen, Lindsberg (CL) och 1 ex Nedra gården, Lia 3.1 (JTn). Stenknäcken har under hela 1980-talet kunnat observeras vintertid vid fågelbord, i främst Lindsbergs tätort.

Korp. En ovanligt stor flock om minst 58 ex sträckte mot norr över Frövi den 1.1 (JM).

RAPPORTÖRER:

AS=Andreas Sandberg, BN=Bengt Nyman, CE=Christer Eriksson, CL=Christina Lundqvist, ER=Eie Rylander, EJ=Erik Jansson, GEw=Gösta Eklöw, JK=Jonas Kling, JM=Jan-Erik Malmstigen, JTn=Johnny Tegin, JP=Jerker Porat, KJ=Kjell Jansson, LS=Lennart Sandberg, MA=Mats Andersson, MJ=Magnus Jacobsson, MK=Magnus Köpman, MR=Mattias Rudenvall, MRe=Margit Resare, OA=Ola Almkvist, OH=Olov Haggström, OHe=Olov Helge, PL=Pekka Lamppu, PJ=Per Jacobsson, PMR=Per-Martin Ramberg, SIA=Sven-Ivar Andersson, SOE=Sven-Olof Eriksson, TH=Tomas Haraldsson, TK=Thomas Kellerth, UJ=Ulf Jacobsson.

Dessutom rapporter från Jerry Andersson, Gunnar Gustafsson, Jan Timre, Thomas Björck, Inger och Klas Holmquist, Gösta Granlind och Bengt Östlund.

ETT STORT TACK TILL ALLA DELTAGARE OCH VÄL MÖTT I JANUARI 1991 !

BEVAKA FÅGELFAUNAN!

FÅGELMINNEN - 1

40-50 TALET

SVEN-IVAR ANDERSSON

Att jag i min barndom träffade eller hörde talas om någon, som enbart ägnade sig eller sitt intresse åt fågelstudier kan jag inte säga. Inte heller mina föräldrar, idag åttio respektive nittio år gamla, säger sig kunna minnas någon som tillnärmelsevis kan liknas vid dagens ornitolog. Fanns gjorde det säkert, men de var få och det blev inte mig förunnat att träffa någon. Jägare med fågelintresse fanns det, till och med i den egna släkten.

Morfars var en, min mors kusiner andra och deras lyckade jakter hör till historierna, som berättades vid kalas och gemensamma vardagsbestyr. Gedigna kunskaper om marker och var skogsfågeln höll till erhöles under otaliga turer vid höstens bärplockning. Inte alltid, upplevde jag med välbehag dessa färder. Det tar tid att fylla stora bärkorgar om man, som mina släktingar, mor och morföräldrar plockade för avsalu.

De gedigna kunskaperna att hitta i skog och mark grundades tidigt. Mina lekkamraters föräldrar, som likt övriga stadsbor hyste respekt för skogen, förvånades. Där gick man vill och en så liten, som hittade var det säkert något fel på.

Fågelintresset som förvärvades, var jägarens, men tiderna förändrades. Fler och fler började vakta sina skatter, och jakt, som mina släktingar bedrivit den, snart en saga. Intresset för de flygande fanns kvar, markerna likaså och att ströva utan bössa tillåtet. Normalt var det iallafall inte ansåg man. Ströva omkring på slikt vis istället för att företa sig något nyttigt och att en lördagskväll smyga till skogs istället för att stå vid dansbanan obegripligt. Bättre ligga redlös i ett dike än uppleva soluppgången över en myr med spelande orrar. Jag kom aldrig att dela åsikten.

Strövtågen i markerna begränsades av fortskaffningsmedlen, först till fots och senare på cykel. Staden var mindre och skogen tät in på dess ytterområden. Hemmet låg öster om den i en liten by, Östermalm kallad och utgör nu en stadsdel. Skogen nedanför ägdes av farfar men också av kyrkan innan andra ägare tog vid längre bort. Marken sluttade brant ner i en dal på vars botten en bäck slingrade sig fram. Dess källflöde var Dammsjön och i vattendraget fanns en gles stam kräftor. Där slutningen började gick en stig som varit hyttkarlarnas väg mellan Björkhyttan och arbetet i Dalkarlshyttan. Delar av denna återfinns i en gata som kallas Östermalmsgatan.

Fågellivet upplevde jag inte som märkligt, men minns bofink, lövsångare, mesar av alla slag, gulsparv, ringduva. En stor asp söderut på dalens bortre sida innehöll bo av gröngöling som senare överlät bohålet till stare. En tall som vuxit upp med två stammar från gemensam rotstock till ett par meters höjd innehöll vid förgreningen bo av trädkrypore ett år och en ihålig stubbe var hemvist för kattuggla. Morkullorna hade sina streck över dalbotten och under kraftledningen som löpte längs denna låg två stelfrusna fåglar en vår. Paret hade i mörkret kolliderat med trädarna och dödats. Kollisionen hade varit så kraftig att den ena låg huvudlös medan den andra klarat sig med få synliga skador. Båda fick följa med hem, den huvudlösa anrättades och är för övrigt enda gången morkulla stått på matsedeln i mitt föräldrarhem. Den oskadade stoppades upp och står på ett skåp som minne.

Bortom åkrarna i söder ner mot ån vid Dalkarlshyttan fanns en höjd klädd med gammal skog och inhägnad till betesmark. "Kalle klint" som den hette i folkmun finns kvar, är inhägnad fortfarande men nu med fabriksstaket och skogen i stort orörd, som jag minns den. Fabriken, vilken ligger på höjdens baksida österut har blivit dess räddning och skydd. Omkring 1940 fanns på toppen ett mätnings-torn vilket gav vid utsikt. Stegen upp var lodrät och lång och från tornet bevittnades två områden flyktleka ovan trädtopparna en dag. Året kan ha varit 1940 eller 41, tornet blev snart obrukbart och livsfarligt, revs och gick till ved, en begärlig vara i dessa bränslebristens tider. Ett par år senare påträffades bo av tornfalk i ett övergivet skatbo intill platsen för tornet. Kan återuppleva synen idag när bokanten var nådd efter mycket segande uppför en slät stam och äggen - skatterna blev synliga. Någon plundring blev det inte tal om, men minnet av besvikelse finns, det var ett hökbo som ingick i förhoppningarna. Söderut på höjden hittades våren 1949 bo av skogsduva i en ihålig asp. Boet låg förhållandevis lågt och kunde med kort klättring nås. Mitt arbete var då förlagt till Frövi och där hade en kollega påträffats. Han ringmärkte även fåglar och genom honom fick jag två ringar som placerades på ungar.

FÅGELMINNEN - I

På hösten samma år kom återfynd från Skåne, en fågel med min ring hade skjutits där och på vårsidan året därpå ett meddelande att den andra dödats i Pyreneerna, bergskedjan mellan Frankrike och Spanien.

Längre mot söder fanns ån som i någon mån avgränsade utfärder i den riktningen. I ån låg några forsar varav en var verkligen intressant. På ön i forsens mitt bodde uttern, i strömmen fanns en svag stam laxöring och på botten kräftor. Rester av utterns måltider sågs ofta ligga på iskanten utmed den vak som det strömmande vattnet bildade vintertid. Han var finsmakare och förtärde endast stjärten av kräftorna medan resten ratades. Bland stenarna ute på ön låg högar av skal efter djurets fångster. I forsens fanns en annan gäst, strömstaren, som med sin vita haklapp och svarta dräkt satt och neg på en sten. Vår uppfattning var att fågeln häckade här även om boet aldrig påträffades av oss. Vid alla tider på året sågs han där efter vad jag minns och att häckning kan ha förekommit är fullt möjligt.

Norr om hemmet fanns en skog tillhörigt ett lantbruk, hagaberg och längre bort en rävfarm, Lövsta samt ett sjukstall för hästar, Norslunds gård. Långt i norr låg det verkliga fågelstället, Sörängarna. Skogen var ointressant, den låg för nära och visst fanns det säkert saker som kunde intressera, men den ägde inte det avlägsnas dragningskraft. På sjukstallets marker var det intressantare, där invid gårdens slaskhög fanns ett grävlingsgryt under en stor sten. I stalllets fällor hörde jag en gång en kornknarr och lyckades även få fågeln att flyga upp på inhägnadens brädor. Såg för en kort stund en traststor fågel sitta på brädan för att sedan dyka ner i gräset på andra sidan, varpå det snärpande ljudet hördes. Vanlig var han och försommarkvällarna fylldes av hans snärpande från fälten.

Bortom stalllets fällor fanns och finns än idag en ravin som leder mot ån. En smal rännil söker sig ut mot det större vattnet. Träden består av gråal och på våren täcks marken av vitsippa som följs av liljekonvalj. Tibast blommor här. Fågellivet utgjordes av lövsångare, bofink, svartvit flugsnappare och i ravinens övre del fanns ett skatbo, som tillät insyn från åkerkanten ovanför. Äggen var en svår frestelse men fågeln ändrade inte vana, klättrande pojkar till trots.

Fortsättning i nästa nummer

VÅRFÅGLARNAS ANKOMSTTIDER 1989

JAN-ERIK MALMSTIGEN

15 medlemmar hade hörsammat vår vädjan att skicka in den fenologilista som skickades till samtliga medlemmar bosatta i Lindesbergs kommun vid årets början. Det är också dessa protokoll som i huvudsak ligger till grund för sammanställningen längre ner.

Våren 1989 måste gå till historien som en av de tidigaste vad ankomsttiderna beträffar, det visade sig nämligen att inte mindre än 19 arter uppnådde rekordtidiga ankomsttider (anges med * till vänster om ankomstdatum i tabellen). När detta skrivs första dagen i mars månad 1990 är det dock klart att flera arter putsar rekordet ytterligare ett antal dagar men det får vi anledning att återkomma till i samband med nästa års redovisning. En fenologilista bifogas detta nummer och en förhoppning är att ännu flera medlemmar ville hjälpa till att notera fåglarnas ankomsttider och inte minst, skickar in listan!

Väderöversikt (hämtat från SMHI:s "Väder och Vatten" väderåret 1989)

Inledningen av 1989 var mild och snöfattig i hela södra Sverige. Januari månad går till historien som den varmaste januarimånaden på åtminstone 230 år i Mellansverige. Även övriga landet hade varmare än normalt. Rekordvarmt var det främst i norra Götaland, Svealand och södra Norrland. Det var dessutom mycket torrt väder under januari i nästan hela landet.

Det milda och blåsiga vädret fortsatte även under februari, med nya rekord i större delen av landets södra delar. Västra Götaland och västra Scaeland fick mer nederbörd än normalt.

Högtryck över Centraleuropa och lågtryck över Nordatlanten gav även under mars mildt, nederbördsrikt och blåsig väder.

Under april rådde ganska normalt aprilväder. Det började med kyla, under mitten var det nästan sommarvärme och månaden avslutades med milda sydvindar. April blev som helhet något mildare än normalt i hela landet. Större delen av landet fick också mer än normal nederbörd.

